

Annu Mäkelä

Muuttuva naiskuva: naisyleisurheilu Helsingin Sanomissa vuosien 1983 ja 2005 MM-kisoissa

Naisurheilijoiden asema on kautta aikojen ollut sidoksissa yhteiskunnassa vallinneisiin asenteisiin ja arvostuksiin. Vielä 1900-luvullakin urheilua pidettiin naisille sopimattomana. Merkittävän urheiluvaikuttajan Lauri ”Tahko” Pihkalan mukaan naisen tehtävä oli hoitaa lapsia ja kotitaloutta miehen urheillessa ja ansaitessa perheelleen elantoa. Naisten urheilun vastustusta perusteltiin jopa lääketieteellisin perustein; urheilun nähtiin olevan vaaraksi naisten terveydelle.¹ Viime vuosikymmeninä naisurheilun asema on muuttunut. Suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuneen yleisen tasa-arvoistumisen myötä naiset ovat vakiinnuttaneet asemaansa myös urheilun saroilla. Naisilla on nykyään mahdollisuus osallistua yhä useampiin urheilulajeihin ja heistä voi tulla urheilusankareita siinä missä miehistäkin.

Tasa-arvoistumisesta huolimatta naisurheilijoiden asema nähdään edelleen miesten asemaa heikompana. Useiden tutkijoiden mukaan suurin osa naisurheilijoista ei saa ansaitsemaansa arvostusta. Urheilukult-

tuurin epätasa-arvoisuuden säilymisestä syytetään usein mediaa. Median nähdään vahvistavan entisestään urheilun mieskeskeisyyttä, jolloin naisurheilun asema puolestaan kyseenalaistuu.² Toisaalta naisurheilijoiden on todettu saavan aikaisempaa enemmän näkyvyyttä median viihteellistymisen myötä. Näkyvyyden on todettu usein kuitenkin perustuvat naisten ulkonäön ja seksuaalisuuden korostamiseen, mikä ei sinänsä vie naisurheilijoiden arvostusta ainakaan parempaan suuntaan.³

Tutkimukseni pohjautuu edellä kuvattuihin oletuksiin urheilijoiden medianäkyvyydestä. Aineistona käytän *Helsingin Sanomien* kirjoittelua vuosien 1983 ja 2005 yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailujen yhteydessä. Vertailupohjaa tutkimukselleni antavat aikaisemmat lähinnä viihteelliseen mediaan kohdistuneet naisurheilun tutkimukset. Tarkastelen naisyleisurheilijoiden esiintymistä kyseisissä kirjoituksissa kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien pohjalta. Tarkastelun keskeisenä kohteena ovat muutokset vuodesta 1983 vuoteen 2005.

Sukupuoli, urheilu ja media

Eri kulttuureissa vallitsevat sukupuolijärjestelmät ovat jatkuvassa muutoksessa. Ne muodostuvat yhteiskunnallisista, poliittisista, taloudellisista ja tunnesidonnaisista suhteista.⁴ Sukupuolijärjestelmä rakentuu myös kulttuurin arkisten käytäntöjen kautta. Kulttuurin perinteet sekä puhe- ja käyttäytymistavat ilmaisevat asenteita siitä, millaisena naisen ja miehen tulisi yhteisössä esiintyä.⁵ Suomalaisessa kulttuurissa tyttöihin ja naisiin liitettyjä ominaisuuksia ovat muun muassa pehmeys, hentous, voimattomuus, hoivaavuus, alistuvuus ja tunteellisuus.⁶ Useassa kulttuurissa urheilua on kauan pidetty pitkälti poikien harrastuksena. Tyttöjä puolestaan on ohjattu taiteelliseen ja esteettiseen toimintaan.

Kuten todellisuuden yleensä, myös urheilun katsotaan rakentuvan maskuliinisen järjestyksen varaan. Nainen nähdään maskuliinisesta näkökulmasta toisarvoiseksi ei-mieheksi. Miesten roolit yhteiskunnan ja maailman rakentajina eivät sitä vastoin rakennu ensisijaisesti suhteessa naisiin. Tällainen sukupuolijärjestelmä kuvaa yhteiskunnan patriarkaalisuutta, jossa miesten asema suhteessa naisiin on parempi.⁷ Urheilun maskuliinisuus perustuu miehiseen urheilun historialliseen kertomukseen. Vasta

1900-luvulla naiset saivat ensi kerran osallistua olympialaisiin, tosin vain muutamiin lajeihin.⁸ Urheilu perimmiltään on muokattu oletukselle siitä, mitä miehet ja pojat luonnollisesti tekevät ja mitä naiset ja tytöt voivat toistaa ainoastaan oman sukupuoli-identiteettinsä mukaisesti.⁹

Media on kulttuurisesti keskeinen sukupuolen toistamisen foorumi.¹⁰ Feminististen tutkimusten mukaan media asettaa naisia stereotyyppisiin rooleihin, jotka ovat usein seksistisiä. Samalla naisten alisteinen asema patriarkalisessa yhteiskunnassa vahvistuu.¹¹ Riitta Pirisen¹² mukaan stereotyyppinen naiseuden korostaminen tuottaa sukupuolitettua urheilua, jossa vain miesten urheilu koetaan oikeaksi urheiluksi. Cynthia Carter ja Linda Steiner¹³ puolestaan toteavat jyrkkien sukupuolistereotyyppien olevan murtumassa. Nykyinen median välittämä naiskuva on heidän mukaansa huomattavasti aikaisempaa monipuolisempi ja vaihtelevampi.

Vähättelyä ja seksualisointia

Käsitys naisurheilun alempiarvoisuudesta näkyy mediassa naisurheilijoiden suoritusten vähättelynä, työttömyydenä, huomion kiinnittämisenä naisurheilijoiden yksityiselämään ja ulkonäköön sekä naisurheilun vertaamisena miesurheiluun.¹⁴ Kun media korostaa naisurheilijoiden ulkonäköä ja kuvaa heitä feministisessä valossa, aliarvioi se samalla heidän varsinaisia saavutuksiaan urheilun saralla. Useissa tapauksissa naisurheilu rakentuukin mediassa vähätellyksi, jopa väärennetyksi versioksi miesurheilun rinnalla.¹⁵ Pirinen¹⁶ toteaa naisurheilijoiden päätyvän usein lehtien sivuille miesten katseiden kohteiksi. Urheilusaavutusten sijaan mediassa korostetaan heidän feminiinisyyttään ja kauneuttaan. Pfister¹⁷ puolestaan toteaa, että naisurheilijat esiintyvät mediassa pikemminkin sukupuoliobjekteina kuin urheilijoina. Tällainen seksismi torjuu ja vähättelee naisten urheilusuorituksia. Koska media luo naisurheilijoista tietynlaista kuvaa, se myös vahvistaa ja uusintaa asennoitumista naisurheilua kohtaan. Media määrittelee, millainen fyysisyys on naisille hyväksyttävää. Tästä syystä naiset saavat suurempaa arvostusta, hyväksyntää ja näkyvyyttä mediassa, jos he harrastavat niin sanottua naisellista urheilumuotoa kuten telinevoimistelua tai muodostelmaluistelua.¹⁸

Sekä feministisen että urheilujournalistisen tutkimuksen parissa on havaittu, että naisurheilijoiden ulkonäkö on korosteisessa asemassa mediassa. Lisäksi ulkonäkökuvaukset vahvistavat niitä stereotyyppisiä rooleja, joita naisurheilijat mediassa saavat. Naisurheilijoista on katsottu tulleen julkisia ruumiita, aikamme keskeisiä kulttuuri-ikoneita. Mary Jo Kane ja Susan L. Greendorfer puolestaan kuvaavat naisurheilijoiden esillepanoa mediassa käsitteellä "naisellisuuden pilakuva".¹⁹

Korkeushypyn voittajan, Tamara Bykovan vartalo oli kuvien ja kirjoitusten kohteena vuoden 1983 MM-kilpailuissa. (Helsingin Sanomat 10.8.1983, Heikki Kotilainen)

Tutkimusaineistoni ulkonäkökuvaukset olivat selkeästi joko naisellisia tai vastaavasti miesmäisiä piirteitä korostavia. Huomattavasti enemmän tuotiin esiin naisellisuutta, joka sai kirjoituksissa selvästi positiivisemmän sävyn. Naisilla esiintyneet miehiset ominaisuudet tuotiin puolestaan esiin enimmäkseen neutraalissa valossa. Ulkonäkökuvaukset keskittyivät lähes täysin vuoden 1983 kirjoituksiin. Vuoden 2005 kirjoituksissa ulkonäöstä kirjoitettiin ainoastaan muutaman kerran, silloinkin hyvin neutraalisti.

Pirisen²⁰ mukaan naisurheilijoiden ulkonäköön liittyvät kuvaukset aikakauslehtien artikkeleissa rakennetaan toisaalta adjektiiveista kuten kaunis, nätti, soma tai viehättävä, toisaalta missikilpailujen sanastosta. Spesifeissä kuvauksissa huomio kohdistetaan naisurheilijan kasvoihin ja muuhun ruumiiseen. Myös hiusten väriä, pituutta, kampaustyyliä sekä pitkien hiusten liikettä kuvaillaan tarkasti. Naisurheilijan ruumiinrakenteen kuvauksissa huomio keskittyy vartalonmuotoon, pituuteen, painoon ja liikehdintään. Tällaisia ulkonäkökuvauksia löytyi melko paljon vuoden 1983 aineistosta. Niin vartalon, hiusten kuin naisellisen olemuksen kuvaukset olivat yleisiä tuolloisissa kirjoituksissa.

”Uuma kuin pajunvitsa, sääret hoikkaakin hoikemmat ja silkoiset kasvot. Tunnusmerkit sopivat maratonin hopeanaiseen Marianne Dickersoniin.” (HS 9.8.1983)

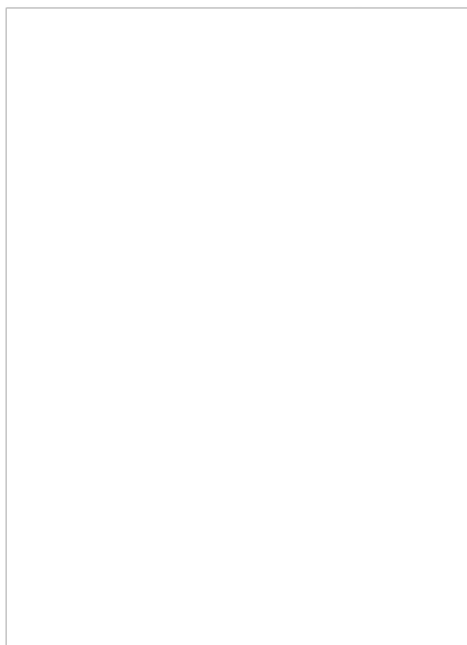
”Vastauksia miettiessään Tamara Bykova siveli pitkiä hoikkia sormiaan, joissa oli siististi lakatut punaiset kynnet. Välillä hän hipaisi vaaleita kiharoita. Suuret ruskeat silmät säteilivät.” (HS 10.8.1983)

”Jamaikan tummat naiset panivat sydämet läpättämään. He ovat uskomattoman kauniita kuten valtaosa ruskeaihoisista urheilijoista.” (HS 8.8.1983)

Turtiaisen²¹ mukaan media ottaa lemmikeikseen naisurheilijoita, jotka huokuvat ”missimäistä” ulkonäköä ja ruokkivat median kuluttajien eroottisia kuvitelmiä. Vuoden 1983 kirjoituksissa naisten ulkonäkö nostettiin usein korosteiseen asemaan. Vuoden 2005 aineistossa urheilijanaisten ulkonäkö tuotiin esiin ainoastaan kerran. Seiväshyppyn voittajan, yleisur-

heilun todellisen suurtähden Jelena Isinbajevan mainittiin hienovaraisesti olevan ”viehättävä ja cool” (HS 13.8.2005). Se jäikin ainoaksi ulkonäköön viittaavaksi kommentiksi kyseisen vuoden kirjoitusten osalta. Toisaalta lukijalle annettiin mahdollisuus tehdä omat johtopäätöksensä niin Isinbajevan kuin Carolina Klüftinkin ulkonäöstä suurien, näyttävien kuvien perusteella.

Urheilusivuille päätyvät usein kauniit, naisellisuutta ilmentävät naiset ja vastaavasti vahvat, miehekkäät miehet. Erityisesti voimaa vaativien lajien naisurheilijat saattavat olla olemukseltaan ja ulkonäöltään hyvinkin maskuliinisia. Näiden miesmäisten naisten on vaikea saada medianäkyvyyttä, sillä heidän maskuliinisuutensa horjuttaisi yleistä sukupuolijärjestelmää.²² Ojajärven²³ mukaan media ylläpitää heteronormiaan korostamalla ihmisessä sukupuoleen yleisesti liitettyjä piirteitä ja piilottamalla hänessä olevia vastakkaista sukupuolta kuvaavia ominaisuuksia. Esimerkiksi ”liian maskuliinisia” naisurheilijoita esitellään muotikuvisissa naisellisuutta korostavissa mekoissa ja korkokengissä. Hargreavesin²⁴ mukaan ilmiön taustalla piilee miesten pelko. Miehet kokevat voimakkaat, maskuliiniset naiset uhkana omalle vallalleen. Aineistossani voimakkuus ja lihaksikkuus tuotiin avoimesti esiin vuoden 1983 osalta, jolloin kirjoituksissa kuvat-

*Sankari ylhäisessä
yksinäisyydessään. Seiväshyppääjä
Jelena Isinbajevan ylivoimaa
vuoden 2005 MM-kilpailuissa
korosti näyttävä kuva. (Helsingin
Sanomat 13.8.2005, Hannes
Heikura)*

tiin muun muassa naisurheilijoiden kokoa ja vahvuutta. Toimittajat eivät siis pyrkineet piilottamaan naisurheilijoiden maskuliinisia ominaisuuksia, vaan niitä jopa korostettiin. Joutuipa muutama naisurheilija maskuliinisuutensa vuoksi suoranaisen pilkankin kohteeksi. Erityisen näkyvän paikan vuoden 1983 kirjoituksissa sai kisoissa maailmanennätyksen tehnyt Jarmila "Jarmo" Kratochvilova. Hänen maskuliinisuuttaan tuotiin esiin muun muassa seuraavin kuvauksin:

"Tyypinä Kratochvilova ei ole niitä naisellisimpia. Hartiat ja keskivartalo ovat miesmäisen leveät. Jalat ovat vahvat, erittäin vahvat... Työtä Jarmila ei ole koskaan pelännyt. Culcuv Jenikovissa asusteleva äiti muistaa miten Jarmila pienenä tyttönä auttoi heinänteossa kuin pojat ikään. Mikään kuorma ei ollut liian raskas, eikä mikään päivä liian pitkä." (HS 11.8.1983)

Kuten naisellisuuteen liittyvät, seksualisoivat kommentit myös urheilijanaisten miehisyyttä kuvaavat kommentit olivat kadonneet vuoden 2005 kirjoituksista. Kookkaat ja vahvarakenteiset heittäjänaiset esiintyivät toki lehdessä edelleen, mutta heidän maskuliinisuuttaan ei tuotu kirjoituksissa esiin millään tavalla. Pfister²⁵ toteaakin naisihanteiden yleisten muutosten johtaneen naisurheilijoiden androgynisuuden parempaan hyväksymiseen. Tämän päivän naisurheilijoiden ei tarvitse enää piilottaa lihaksikasta kehoaan mekkojen ja korujen alle saadakseen medianäkyvyyttä. Urheilijanaista ei myöskään pilkata vahvuutensa tai lihaksikkuutensa vuoksi. Lihakset eivät ole enää ristiriidassa naisellisen viehätysvoiman kanssa, mikä näkyy naisten ylpeydessä lihaksikasta kehoaan kohtaan. Naisten lihaksikkuutta pidetään tänä päivänä jopa tietynlaisena ulkonäköihanteena.

Kaiken kaikkiaan naiset saivat vuoden 2005 kirjoituksissa arvostusta urheilusuoritustensa, eivät enää ulkonäkönsä perusteella, mikä vuoden 1983 kirjoituksille oli vielä tyypillistä. Lisäksi naiset esiintyivät vuoden 2005 kirjoituksissa urheilevina yksilöinä, olivatpa he minkä näköisiä ja kokoisia hyvänsä. Useissa medioissa naisurheilijoiden seksualisointi esiintyy epäilemättä edelleen vahvasti. *Helsingin Sanomien* kohdalla median kuvaukset naisista ovat kuitenkin muuttuneet asialliseen, itse urheilua korostavaan suuntaan.

Totista urheilua

Aikaisempien tutkimusten perusteella naisurheilijoista mediassa käytetyt termit kuvaavat usein naisten alisteista asemaa mieskeskeisen urheilun kentässä. Siinä missä miesurheilijat kamppailevat ja taistelevat, naisurheilijat ainoastaan ”häärivät”. Lisäksi naisten urheilusuorituksen kuvailuun liitetään usein kodinhoitoon liittyviä termejä. Naiset muun muassa ”siivoavat” SE-listat uuteen uskoon tai ”kaunistelevat” SE-lukuja.²⁶ Tutkimusaineistossani naisurheiluun liitetyt termit kuvasivat kuitenkin pääpiirteittäin kilpailun kovaa luonnetta ja naisten taistelua voitosta. Kummankin vuoden kirjoituksissa urheilijanaiset kamppailivat, taistelivat, antoivat kaikkensa ja olivat sisukkaita siinä missä miehetkin.

”Naisten MM-kisojen 100 metriä tietää ankaraa kaksinkamppailua. Vastakkain ovat DDR:n Marlien Göhr ja USA:n Evelyn Ashford.” (HS 7.8.1983)

”Ruotsalainen näytti suomalaisille, mitä sisu perimmiltään tarkoittaa. Carolina Klüft on uskomaton sisupussi.” (HS 8.8.2005)

Lisäksi kirjoituksissa korostettiin urheilijanaisten määrätietoisuutta, lujuutta, voimaa, henkistä vahvuutta, itseluottamusta sekä temperamenttia. Erityisesti vuoden 1983 kirjoituksissa nämä ominaisuudet olivat esillä useissa naisurheilijoihin kohdistuneissa teksteissä. Kyseisen vuoden kirjoitukset olivat kaikkiaan huomattavasti vuoden 2005 kirjoituksia pidempiä ja niihin sisältyi huomattavasti enemmän urheilijoihin kohdistuvia kuvauksia.

”Ateenassa EM-kultaa kiskaissut Anna Verouli on kovassa vireessä fyysisesti ja henkisesti. Kreikkalaiset mainostavat erityisesti Veroulin henkistä kanttia. Hän ei mene umpisolmuun tiukoissakaan paikoissa. Päinvastoin.” (HS 12.8.1983)

Menestyneimmät naisurheilijat representoitiin kummankin vuoden kirjoituksissa supertähdiksi ja jopa sankareiksi. Sankareista kirjoitettaessa retoriikka oli toisinaan hyvinkin mahtipontista. Erityisesti vuoden 2005

kirjoituksissa tähdistä käytettiin symboloivia kuvauksia. Naisurheilijoista käytettiin esimerkiksi nimityksiä valtias ja valtiatar. Lisäksi kyseessä olleita ajanjaksoja nimitettiin heidän valtakausikseen. Rinnastettiinpa seitsenottelija Carolina Klüft jopa Ruotsin kuninkaallisiin. Hänet nimettiin myös lajinsa kuningattareksi edellisten vuosien menestyksen perusteella.

”Toimittaja Mats Olsson uskalsi loukata MM-kisojen alla Ruotsin yhtä kuninkaallista, ottelija Carolina Klüftia.” (HS 9.8.2005)

”Hän on ollut lajinsa kuningattarena jo neljässä perättäisessä arvokisassa, ja se alkaa paistaa läpi myös hänen olemuksestaan. Myös kilpailun ulkopuolella hän esiintyy kuin kuningatar, tosin omalla sympaattisella tavallaan.” (HS 9.8.2005)

Naisurheilijoiden kutsuminen tytöiksi on nähty eräksi merkittäväksi naisurheilua vähätteleväksi ilmiöksi. Tytöttelyä on todettu esiintyvän niin nuorten kuin vanhempienkin naisurheilijoiden kohdalla. Sen on myös katsottu asettavan nais- ja miesurheilijat epätasa-arvoiseen asemaan, sillä miesten kohdalla vastaavaa ”pojittelua” ei ilmene.²⁷ Tytöttely oli esillä myös omassa aineistossani, tosin vain vuoden 1983 kirjoitusten osalta, jolloin tytöttelyä esiintyi urheilijan iästä riippumatta lähes jokaisessa artikkelissa: ”...mikä on tytön oma ennätys”, ”Arvokisojen ykköstyttö...” , ”...Komeronin saarten juoksijatyttö...” . Vuoden 2005 aineistossa urheilijoista käytettiin tyttö-nimitystä ainoastaan kerran. Sekin oli suora sitaatti urheilijan haastattelusta, jolloin vastuu tytöttelystä oli ikään kuin siirrettävissä toimittajalta itse urheilijalle.

”Istuimme sisätiloissa ja pidimme hauskaa tyttöjen kanssa”, Kirsten Bolm kertoi 100-metrin alkueränsä jälkeen.” (HS 10.8.2005)

Ehkä juuri aikaisempien tutkimusten ja yleisen mielipiteen tytöttelyä koskeva kritiikki on vaikuttanut jossain määrin siihen, etteivät toimittajat enää käytä naisurheilijoista tätä termiä entiseen tapaan.

Lopuksi

Uutisoinnissa tapahtuneiden muutosten taustalla vaikuttaa useita tekijöitä. Niin naisurheilun aseman kuin median ja yhteiskunnankin kehitys ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, millaista naisurheilun uutisointi on tänä päivänä. Tervo²⁸ toteaa 2000-luvun tuoneen mukanaan muutoksia urheilun maskuliiniseen kulttuuriin. Hänen mukaansa suomalainen nainen voi nykyisin olla urheilusankari samalla kun suomalainen miesurheilija vuodattaa kyyneleitä. Yleisen tasa-arvoistumisen myötä naisurheilun asema on parantunut. Vuoden 2005 aineistossa naisurheilijoihin kohdistunut kirjoittelu oli hyvin asiapitoista. Naiset representoitiin urheilijoiksi, ei seksisymboleiksi. Uutisoinnin asiapitoisuuteen ja jopa kielenkäytön varovaisuuteen on vaikuttanut suuresti myös yksilön lisääntynyt oikeusturva. Enää ei naisurheilijoista voitaisi käyttää nimityksiä, joita vuoden 1983 juoksijatahdestä Jarmila Kratochvilovasta käytettiin.

Naisurheilun kohtelun paranemista juuri *Helsingin Sanomissa* voidaan selittää osaltaan median monipuolistumisella. Sanomalehden arvo ei ole enää läheskään sama kuin mitä se oli 1980-luvun alussa. Visuaalisen ja reaaliaikaisen median vallatessa alaa sanomalehden on tyydyttävä raportoimaan tärkeimmät asiat edellispäivän kilpailuista, sekä keskityttävä analysoimaan tapahtumia, joita median kuluttajat eivät ole televisiosta päässeet näkemään. Naisurheilijoita ei vuoden 2005 kirjoituksissa enää kuvailtu entiseen tapaan. Kuluttajille välittyy käsitys heidän ulkoisesta olemuksestaan paremmin television ja mahdollisesti internetin kautta. Päivälehdien urheilusivujen keskeinen tehtävä tänä päivänä onkin välittää tietoa itse kilpailusta, sen voittajista ja häviäjistä. Urheilijoiden yksityiselämää ja ominaisuuksia kuvaillaan enemmän muualla mediassa.

Tutkimuksessani naisurheilijoiden roolit rakentuivat pitkälti urheilijoista itsestään. Onko siis median rooli naisurheilijoiden imagojen rakentumisessa lopulta niin suuri kuin sen väitetään olevan? Voiko media muokata urheilijoista täysin haluamansa kaltaisia tuotteita? Urheilija itse pystyy omalla toiminnallaan vaikuttamaan oleellisesti siihen, millaista kuvaa media hänestä välittää. Tutkimuksessani ilmeni, että mitä tiukemman linjan urheilija julkisuuden suhteen piti, sitä positiivisempi kuva hänestä kirjoituksissa muodostui. Toimittajat selvästi arvostivat yksityisyydestään vaikkenevia urheilijoita, vaikkeivät hänestä yksityiskohtaisia tietoja irti

saaneetkaan. Mitä enemmän ja mitä erilaisemmissa yhteyksissä urheilijat mediassa esiintyvät, sitä enemmän he leimautuvat muihin kuin urheilijan rooleihin. Myös Pfister toteaa, etteivät naisurheilijat ole median uhreja, vaan aktiivisia oman imagonsa luojia. Kameroille keikistelevä, vahvasti ehostettu naisurheilija on itse vastuussa omasta imagoistaan mediassa.²⁹ Osa median urheilutähdistä janoaa näkyvyyttä keinolla millä hyvänsä. Esimerkiksi erilaiset nais- ja miesurheilijoista tehdyt eroottiset kalenterit kertovat siitä, kuinka urheilijat tavoittelevat taloudellista hyötyä ja näkyvyyttä seksuaalisuutensa avulla. Onko urheilijalla tällöin varaa olla tyytymätön siihen imagoon, joka hänestä mediassa välittyy?

Naisurheilijoiden mediaimagoja tarkasteltaessa tulisi niiden ilmene-
misen vaikutukset suhteuttaa ympäröivään yhteiskuntaan. Sen lisäksi, että media heijastaa vallitsevia arvostuksia, se myös rakentaa todellisuutta, jossa elämme ja jonkalaisena sen ymmärrämme. Naisurheilijat ovat idoleita ja roolimalleja, joihin nuoret, urheiluharrastustaan aloittelevat tytöt samaistuvat ja joita he ihailevat. Samaistuvatko he huippusuorituksia tekeviin naisurheilijoihin vai kauniisiin, vähäpukeisiin seksisymboleihin? Rakentuuko tyttöjen mieleen unelma urheilusankaruudesta vai julkisuuden glamourista.

Tutkimukseni keskeinen havainto kirjoitusten asiapitoisuuden lisääntymisestä ja epäoleellisten huomioiden vähenemisestä antaa valoa tulevaisuuteen. *Helsingin Sanomien* kirjoitukset välittävät urheilijoista tänään asianmukaisempaa kuvaa. Niin henkilökohtaiseen elämään kuin ulkonäköön liittyvät asiat jätetään taka-alalle. Asiallisen ja tasa-arvoisen journalismin toteutuminen kaikilla median aloilla on kuitenkin melko utopistinen tavoite. Onneksi vastuu tulkintojen tekemisestä on kuitenkin kuluttajalla itsellään. Jokainen mediaurheilua seuraava kuluttaja voi itse päättää mitä mediaa hän seuraa ja ennen kaikkea millaisia tulkintoja hän näkemästään, kuulemastaan ja lukemastaan tekee.

(Artikkeli perustuu Jyväskylän yliopiston liikuntatieteiden laitoksella ke-
säkuussa 2006 tarkastettuun pro gradu -tutkielmaan.)

Viitteet

- 1 Laine, Leena. 2000. *Työväen urheiluliikkeen naiset*. Helsinki: Otava, 89; Vasara, Erkki. 1997. *Valkoisen Suomen urheilivat soturit*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 496; Lenskyj, Helen. 1986. *Out of bounds. Women, sport and sexuality*. Toronto, Ontario: Women's press, 21–23.
- 2 Ks. esim. Hargreaves, Jennifer. 1994. *Sporting females. Critical issues in the history and sociology of women's sport*. London: Routledge; Kane, Mary Jo & Greendorfer, Susan L. 1994. The role in accommodating and resisting stereotyped images of women in sport. Teoksessa: P. J. Creedon (toim.) *Women, media and sport. Challenging gender values*. Thousand Oaks, CA: Sage publications, 28–42; Koljonen, Kari. 2000. *Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyyseihin. Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998*. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Julkaisuja A 95; Pfister, Gertrud. 2003. Kaupan paljasta pintaa – Anna Kournikova ja urheilu tavarana. Teoksessa: H. Roiko-Jokela & E. Sironen (toim.) *Kynäniekkoja, kivinyrkkejä, mäki-matteja*. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja. Jyväskylä: Atena, 152–166; Pirinen, Riitta. 2006. *Urheileva nainen lehtiteksteissä*. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis 1138.
- 3 Huttunen, Arja. 1992. Women as a team sport athletes: Striving for equality but on whose terms? *Ethnologia fennica* 20, 18–25; Pänkäläinen, Seppo. 1998. *Suomalainen urheilujournalismi*. Helsinki : Liikuntatieteellinen seura, 23.
- 4 Liljeström, Marianne. 1996. Sukupuolijärjestelmä. Teoksessa: A. Koivunen & M. Liljeström (toim.) *Avainsanat. Kymmenen askelta feministiseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 111–138.
- 5 Koulutuspaketti sukupuolten tasa-arvon edistämisestä kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyössä. 2003. Saatavilla [www-muodossa: http://global.finland.fi/gender/ngo/peruskasitteet.htm](http://global.finland.fi/gender/ngo/peruskasitteet.htm) (luettu 14.3.2007).
- 6 Hyyppä, Markku. 1995. *Sukupuolten kirjo: seksi, aivot, roolit*. Helsinki: Yliopistopaino, 16.
- 7 Ks. esim. Liljeström 1996; Heinämäki, Elisa. 1997. Toistosta tanssiin. Naisen esittäminen Luce Irigarayn mukaan. Teoksessa: S. Heinämaa, M. Reuter & K. Saarikoski (toim.) *Ruumiin kuvia. Subjektin ja sukupuolen muunnelmia*. Helsinki: Gaudeamus, 82–101.
- 8 Pfister 2003.
- 9 Birrell, Susan & Theberge, Nancy. 1994. Ideological control of women in sport. Teoksessa: D. M. Costa & S. R. Guthrie (toim.) *Women and sport. Interdisciplinary perspectives*. Champaign, IL: Human kinetics, 341–357; Pirinen, Riitta 1999. Lammin likka heitti kultaa, mutta Tohmajärven karhu pelasti Suomen maineen. Sukupuoli sanomalehtien urheilusivuilla. *Tiedotustutkimus* 22 (2), 30–43.
- 10 Ojajärvi, Sanna. 2004. Toistamisen politiikka: Judith Butler ja sukupuolen tekeminen. Teoksessa: T. Mörå, I. Salovaara-Moring & S. Valtonen (toim.) *Mediatutkimuksen vaeltava teoria*. Helsinki: Gaudeamus, 255–273.

- 11 Carter, Cynthia, Branson, Gill & Allan, Stuart. 1998. *News, gender and power*. London: Routledge, 6.
- 12 Pirinen, Riitta. 1995b. Maskuliinisia katseita ja feminiinisiä kurkistuksia. *Liikunta ja tiede* 32 (3), 32–34.
- 13 Carter, Cynthia & Steiner, Linda. 2004. *Critical readings: media and gender*. Maidenhead: Open university press, 13.
- 14 Kane & Greendorfer 1994; Pirinen, Riitta. 1998. Liikkuva nainen ja jähmeä mies. Sukupuolen rakentuminen painonnostosta ja Naisten Kypmistä kertovissa artikkeleissa. *Naistutkimus Kvinnoforskning* 11 (2), 16–31.
- 15 Birrell & Theberge 1994.
- 16 Pirinen 1998.
- 17 Pfister 2003.
- 18 Kane & Greendorfer 1994.
- 19 Ks. esim. Turtiainen, Jussi. 2005. Hirviöitä ja bikinejä – Urheilevat naiset maskuliinisuuden varjossa. Teoksessa: M. Laiho & I. Ruoho (toim.). *Median merkitsemät. Ruumis ja sukupuoli kuvassa*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 51–68.2005; Pirinen, Riitta. 1995. Naisurheilijat näyttävät naisilta – tekstimuotokuvia naisurheilijoista. Teoksessa: A. Tuomisto & H. Uusikylä (toim.) *Kuva, teksti ja kulttuurinen näkeminen*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 122–133; Hargreaves 1994; Kane & Greendorfer 1994.
- 20 Pirinen 1995.
- 21 Turtiainen 2005.
- 22 Pirinen 1995; Pfister 2003.
- 23 Ojajarvi 2004.
- 24 Hargreaves 1994, 169–170.
- 25 Pfister 2003.
- 26 Katso esimerkiksi Pirinen 1998; Koljonen 2000, 46.
- 27 Ks. esim. Pirinen 1993, 53 & 1998; Collin, Helena & Vuori, Sanna 1999. *Naiset television urheilu-uutisissa*. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Liikuntasosiologian pro gradu -tutkielma, 65–66; Koljonen 2000, 46–47.
- 28 Tervo, Mervi 2002. Havuja, perkele! Sukupuoli, sankaruus ja kansallinen identiteetti suomalaisessa urheilu-uutisoinnissa. *Maantiede, maisema ja ympäristö: tutkimuksen ja opetuksen haasteet. Maantieteiden päivät Oulussa 18–19.10. 2002*. Oulun yliopisto. Maantieteiden laitos, 64.
- 29 Pfister 2003.